ראַדאָמער-קעלצער לעבען

הײַנט 10 זײַטן.

Radom, dnia 18 grudnia 1931 r.

ראַדאָם, פרײַטאָג ח' טבת תרצ"ב

Redakcja i Administracje

Radom, Szwarlikowska 20

Oddział w Kielcach.

אַנאָנסען - פּרײַז:

אײן מילימעטער שורה: פאַרן טעקסט 40 גר.

„ „ „ אין „ 60 „

„ „ „ נאָכ'ן „ 25 „

די 1-טע און לעצטע זײַט ענטהאַלטען 8 שפּאַלטען

„ 4 אין טעקסט

א פעהיג אינגעל

צו פּראַקטיצירען אין אַ פאַבריקס ביוראָ װערט געזוכט

מעלדען: Fabryka Cykorji „JAWA“

זיך: Newogrodzka 25

כוס תנחומין לך יהודה רקוץ

לאבידתך הגדולה במות עליך

אביך

צערך=צערנו

מפקדה וקן „בית"ר" רדום.

Two Ochr. Zdr. Ludn. Żyd

„TOZ“ w Radomiu

urządza

w sobotę dn. 19 b. m.

DANCING

z ATRAKCJAMI

w cukierni

p. Przybytniewskiego

Moc niespodzianek.

Wstęp wolny.

הננו מביעים את השתתפותנו בצערו העמוק של חברנו היקר

ליב רקוץ

למות עליו אביו

צערך—צערנו

התזמורת אצל ברית=תרומפלדור ברדום.

— Potrzebna — ZDOLNA BIURALISTKA

pisząca na maszynie

Oferty pod „sumienna“ do Redakcji

דאָס בעוויסטע װאורשטען=געשעפט

רעשקע און שמואל סאַנקעוויטש

מאַכט בעקאַנט

אַז דער װאורשט, בריסט, לעקער און קישקעלעך

װעלכע װערען אויסגעאַרבײַט פון די בעסטע פלײשען

װענען צו בעקומען צו פאלגענדע פרייזען

10 דק. בריסט מיט לעקער 60 גר.

10 „ טריקענעם װאורשט 50 „

10 „ סאַלאַמען — — 50 „

10 „ אָפּשניט — — 40 „

10 „ פרישען װאורשט 30 „

1 פּאָר פּאַרובקעס — — — 12 „

נאָך װאָס װאָלט איהר קױפען און נישט אָפיציעלע געװעלבער דאַן װען איהר בעקומט דאָס בעסטע און רעעלסטע אין דעם דערמאָנטען פּאָפּולערען און אנערקענטען װאורשטען געשעפט.

די פלײשען בעציהען מיר פון דעם איבעראַל בעקאַנטען פלײש-הענדלער

ה' יחיאל ישעי' רוטמאַן אין נישט פון פרעמדע שחיטה

מיט אַכטונג רעשקע=סאַנקיעוויטש

עס װערט געזוכט אַ פעהיגער יונגערמאַן

— — — אויף אַ פּאָסטען פון אַ — — —

מאַגאַזינער איי אַ פאַבריק

אָפערטען אין רעדאַקציע אונטער M. C.

Przezorna gospodyni domu mówi:

„I ja muszę oszczędzać, na czem się tylko da, ale nie oszczędzam nigdy na niewłaściwem miejscu. — Oszczędzam z rozwagą: Na przykład: prawdziwe mydło „Kołłontay z pralką“ kosztuje na funcie 15—20 groszy więcej, niż nieznane „tanie“ mydła, ale zato zużywam go o 20% mniej. Oprócz tego jest ono perfumowane, zawiera glicerynę, jest nieopakowane, chroni bieliznę i ręce, a zatem w użyciu jest jednak o wiele tańsze i korzystniejsze! A na to mam gwarancję wielkiej fabryki. — Nie! Ja chcę uniknąć szkody i zmartwienia i zostaję przy mydle „Kołłontay“.

mydło z pralką

Kołłontay

jest lepsze.......

175

Złoty medal na wystawie w Katowicach 1927 r.

Generał. przedstawicielstwo na okręg kielecko-radomski

DOM KOMISOWY M. CUKIERMAN KIELCE

ul. Sienkiewicza 29, Telefon 455.

„סוואַי דאַ סוועגאַ"

די ענדעציע זעצט פאָר איהר ווייטערדיגען קאַמף געגען דער רעגירונג אויפ'ן חשבון פון יודען. אָנשטויסענדיג זיך אָן די ענערגישע מיטלען מצד דער מאכט ניט צו דערלאָזען צו ווייטערדיגע עקסצעסען, איז זי געפאַלען אויף אַניאַנדער פּלאַן: א באָיקאָט-אַקציע געגען יודען.

„סוואַי דאַ סוועגאַ" דאָס איז איצט דער קאַמפּס-לאָזונג פון דער ענדעציע. גיט קויפען ביי יודען, ניט האָבען מיט יודען קיין געזעלשאַפטליכע און בכללווירטשאַפטליכע פערבינדונגען.

די דאָזיגע אַקציע פיהרט אונז אוועק צו זכרונות פון עטליכע און צוואַנציג יאָהר צוריק.

דאַן האָט געהערשט די צאַריש-רוסישע רעאַקציע. ס'האָבען געדאַרפט פאָרקומען אין וואַרשא וואַהלען צו דער רוסישער דומע.

דער וואַהל-קאַמפּף האָט זיך אָנגעשפּיעלט צווישען די ענדעקעס און די פּוילישע פּ. פּ. ס. און יודען האָבען געדאַרפט בעשטימען פאַר זיך פאַר וועמען צו שטימען, מחמת קיין יודישען דעפּוטאַט דורכפיהרען פון וואַרשא אין דער רוסישער „גאָסודאַרסטווענאיא דומא" איז ניט געווען קיין מעגליכקייט.

אין פאַר וועמען האָבען יודען דאַן געזאָלט שטימען? וועמען פון די צוויי האָבען זיי געדאַרפט אָנטויען אויף די יודישע אינטערעסען.

ס'איז געווען קלאָר, אַז קיין אַנדער אויסוועג איז פאַר יודען נישטאָ, ווי שטימען פאַר יאַגעלאָ — דעם פאָרשטעהער פון די פּוילישע סאָציאַליסטען.

דאָס האָבען בשום אופן ניט געקענט מוחל זיין די דאַמאָלסדיגע ענדעקעס. זיי האָבען געהאַלטען, אַז יודען דאַרפען אָדער שטימען פאַר זיי, אָדער אינגאַנצען ניט מישען זיך. יועט במילא דורכגעהן א ענדעק.

אָבער דורכלאָזען א ענדעק א שוואַרץ-מאה'ניק איז אויך ניט געווען אין די יודישע אינטערעסען.

און מיט דער הילף פון די יודישע שטימען איז דורך יאַגעלאָ.

די ענדעקעס האָבען זיך נוקם געווען אָן די וואַרשאווער יודען. זיי האָבען דערקלערט א באָיקאָט.

פון דאַן אָן זענען שוין פיל וואכערען פערלאָפען. די רוסישע צאַרישע רעאַקציע איז שוין לאַנג געפאַלען, פּוילען איז אויפגעשטאַנען תחית המתים. א זעלבסטשטענדיגע פרייע דעמאָקראַטישע רעפּובליק, די ענדעקעס האָבען דערפון גאָרנישט געלערנט. אפילו אין פרייען פּוילען זענען זיי פערבליבען די זעלבע שוואַרצע מאה מיט די זעלבע מיטלען.

זיי ווילען האָבען א שוואַרצפּוילען, וועגדען זיי אָן אלע מיטלען, כדי צו פערשוואַרצען פּוילען דאָס פנים. און אַלץ דערפאַר, ווייל ביי דער מאכט געפונען זיך ניט זיי — נאָר זייערע פּאָליטישע געגנער. אין קאַמף געגען זייערע געגנער זענען ביי זיי אלע מיטלען כשר.

האָט מען אָנגעהויבען פון צעמישען די מוחות פון די אַקאַדעמיקער אויף די אוניווערסיטעטען, אריבער אויף אָפענע כוליגאַנישע עקסצעסען אין גאַס. דערגעהענדיג צו דער אָפענער באָיקאָט-אַגיטאַציע, וואָס שטאַמט פון יאַגעלאָ'ס צייטען.

אַכטונג!!!

די נייעסטע — פאַסאָנען — מעבעל פון פאָלגענדע מאַטעריאַלען:

וועגערסקע יעשאָן, זלאָטאַ בושאָוע, פּיראַמידען, זשעברא, מאַכאָן און יעשאָן.

——— אויף גוטע בעדינגונגען. ———

דאָס אלעס ווערט אויסגעפערטיגט ביי דער פירמע קליין, זשעראָמסקי 26

אָבער וואָס פאַר א מיטלען די ענדעקעס זאָלען ניט אָנווענדען אין זייער מיאוסען קאַמף אויפ'ן חשבון פון יודען, וועט דאָס אַלץ איינס ניט העלפען. יודען וועלען קיינמאָל ניט פיעלען ביי זיך צו שטעהן אויף דעם צד פון דער רעאַקציע פונקט, ווי זיי האָבען דאָס ניט געטוהן אין די צייטען פון צאַריזים אויב ס'וועט ווידער אויסקומען די יודען אויסצוקלויבען וועלען אַלענפאַלס ניט געווינען דערפון די ענדעקעס. יודען וועלען קיינמאָל ניט שטיצען די שוואַרצמאה'דיגע רעאַקציאָנערע שטרעבונגען פון דער ענדעציע, יודען וועלען דער ענדעציע קיינמאָל ניט העלפען צו דערגרייכען די מאכט אין לאַנד מעגען דאָס אפילו די ענדעקעס וועלען דערגרייכען דורך עקסצעסען און בויקאָט-אַקציעס.

די ענדעציע מוז זיך ליקווידירען. זי האָט געקענט אמשר האָבען אָנ'אָרט אין צארישען רוסלאַנד צוזאַמען מיט דער רוסישער שוואַרצער מאה פון „פערבאַנד פון רוסישען פאָלק", אין דער פּוילישער רעפּובליק דאַרף זי ניט האָבען קיין פּלאַץ.

און ווען די ענדעציע זיך אַליין ניט וועלען אויפלעזען — וועט דאָס דאַן מוזען טוען די איינציגע און אַקטועלסטע אויפגאַבע פון דער רעגירונג.

א. י.

מיין „ספּיס לאַדנאַשטשי"...

דערצעהלט פון א ראַדאָמער יוד

איהר האָט אויך געהאַט א „ספּיס לאַדנאַשטשי"? פּסתמאָ יאָ. כ'הער דאָך, אַז אלע יודען האָבען געהאַט אַזעלכע „ספּיסען". איי הערט איהר, האָב איך עס געהאַט א „ספּיס"! מיין „ספּיס" איז געווען אַנדערש ווי אלע „ספּיסען" — הערט, ווי אַזוי ס'איז צוגעגאַנגען מיין „ספּיס לאַדנאַשטשי":

מיטוואָך אין דער פריה, איך בין פונקט געשטאַנען שמונה עשרה, הער איך פון צווייטען צימער א באַסאָווע שטימע: „טשי טו מיעשקאַ פּאַן זעליג אייערקיכעל"? פערשטעהט איך דאָך מיט וואָס דער „טשי טו מיעשקאַ" שמעקט, הער איך אהם ווי דעם פּאַראַיאָהריגען שניי און דאַוון ווייטער.

יענער זעצט זיך ברייטליך אַוועק ביים טיש — און איך דאַווען.

יענער מישט אין די פּאַפּירען — און איך דאַווען.

יענער הוסט — און איך דאַווען.

יענער קלאַפּט אין טיש אריין — און איך דאַווען.

יענער הויבט אָן פייפען — און איך דאַווען.

יענער הויבט זיך אָן צו דרעהען איבער דער שטוב — און איך דאַווען.

יענער געהמט דעדען צו זיך: מנע... מנא.. „לאַדנא היסטאָריא" — און איך דאַווען.

יענער נעהמט מיך ציפּען פאַר'ן אַרבעל — און איך דאַווען.

איך האָב אָבער געזעהען, אַז דאָס איז א „גורניק" אַז ער וואַרט טאַקע ביז איך וועל ענדיגען, האָב איך מיך אויסגעריקט, זאָג איך צו איהם:

—„אָדוני בריק, יאַ ניע פּלאַצען".

קוקט ער מיך, אָן מיט א שמייכעלע און ענטפערט:

— פּשעפּראַשאַם כטשאָלאַם טילקאָ".

— פּשעפּראַשאַם צהין, און פּשעפּראַשעם אחער — לאָזט איך איהם נישט ענדיגען — „יאַ ניע פּלאַצען אי באַסטאַ"!..

— אַלעש פּראָשען פּאַנא" — וויל ער ווייטער עפּעס זאָגען.

איך לאָז איהם אָבער נישט צו צום פּסוק, און ערקלער איהם: ר' פריץ לעבען, א שאָר אייער טרחה — יאָ מאַם נאַדזור וו' קעשעניע" און שוין]...

האָב איך דאָך געמיינט, אַז ער וועט דערהערען אַזעלכע אָפענע דבורים. וועט ער נעמען די פיס אונטערען אָרים". און וועט מאַכען פּליטה, אין ער אָבער גאָרנישט נתפּעל געוואָרען פון מיינע אָפענע דבורים, ער האָט ווידער געשמייכעלט אונטער די וואָנסעס, אין האָט מיר ערקלערט, אַז ער איז נישט בעקומען נאָך געלד. נאָר ער איז — זאָגט ער — געקומען צו מיר מאַכען א „ספּיס".

לאָך איך דאָך ווידער פון איהם: א „ספּיס"? — איהר האָט זיך פערשפּעטיגט, פּאַניע פריץ לעבען — האָב איך איהם געענטפערט: דער „אוּשאַנר" האָט געמאַכט א געגויען „ספּיס". דאָס אַלץ, וואָס איהר זעהט, האָט דער „סקאַרב" אויפ'ן „ספּיס".

מיין איך דאָך, אַז איצט וועל איך שוין זיינע פּטור ווערען. איצט אַז דער „סקאַרב" האָט שוין געמאַכט א „ספּיס" מאָ וואָס האָט ער שוין צו „ספּיכעווען", וואָס?

שמייכעלט ער ווידער אונטער די וואָנסעס. ווי גישט איהם מיינט מען, און ערקלערט מיר, אַז ער איז געקומען מאַכען אַנ'אַנדערען „ספּיס" — א „ספּיס לאַדנאָשטשי"..

— וואָסערע „ספּיס", זאָגט איהר?

— האָב איך נישט פערשטאַנען, וואָס ער מיינט — א „ספּיס לאַדנאָשטשי"? צום ערשטען מאָל, וואָס איך הער פון אַזאַ „ספּיס" כ'האָב דאָך שוין געהערט פון „ספּיס'ן", נאָר פון א „ספּיס לאַדנאַשטשי", הער איך צום ערשטען מאָל...?

האָב איך דאָך געזעהען, אַז איך וועל מיך מיט דעם ערל נישט אָדורכשמוסען, האָב איך אריינגערופען מיין יודענע: פעסעלע, וואָס זיך נאָר צו דעם ערל. עפּעס רעדט ער העגען א

וואָס יעדער סוחר און האַנדווערקער דאַרף וויסען

וואָס דאַרפען האַנדווערקער וויסען בײַם אויספילען דעקלאַראַציעס וועגען נײַע פּאַטענטען

די האַנדווערקער-קאַמערן מאַכען בעקאַנט, אַז אין יאָהר 1932 וועלען די האַנדווערקער געניסען פון דער [illegible]-סטאַוקע אין אומזאַץ-שטייער, וועלכער וועט בעטרעפען איינס און א האַלב פּראָצענט.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט מאַכען די האַנדווערקער-קאַמערן אויפמערקזאַם, אַז די בעזונדערע האַנדווערקער זאָלען בײַם אויספילען דעקלאַראַציעס, כדי צו בעקומען א פּאַטענט, בעצייכענען אַז זיי האָבען א האַנדווערקער-קאַרטע, דערבײַ דאַרף אויך בעמערקט ווערען דורך ווען און פאַר א מאכט די קאַרטע איז ארויסגעגעבען געוואָרען און וואָס פאַר א נומער זי טראָגט.

וויכטיגע הנחות פאַר'ן האַנדעל

פון א זיכערער קוועלע מעלדעט מען פאָלגענדעס:

אין דער לעצטער צייט קומען פאָר כּסדר'דיגע אונטערהאַנדלונגען צווישען פאָרשטעהער פון יודישע ווירטשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס און דעם פינאַנס-מיניסטעריום וועגען א רייהע פערלייכטערונגען פאַר'ן יורישען האַנדעל.

דער איצטיגער סיסטעם פון אָפּשאַצען דעם אומזאַץ פון יעדען קליינעם סוחר דורך שאַצונג'ס-קאָמיסיעס שאַפט א ברייט פעלד פאַר אַלערליי מיסברויכען און ברענגט אריין א כאַאָס אין האַנדעל. נאָך ערגער איז מיט דעם סיסטעם פון רעקורסען, וואָס ברענגען דערצו, אַז דער סוחר האָט אייביגע לויפענישען אין די שטייער-אַמטען און ווייס קיינמאָל ניט, וואָס פאַר א שטייער ער וועט דאַרפען צאָהלען.

דער פינאַנס-מיניסטעריום האָט איינגעשטימט צו דעם שטאַנדפּונקט, אַז די לאַגע אין מסחר איז ווירקליך אומערטרעגליך און האָט מסכים געווען ראַדיקאַל צו ענדערען די זאַך.

אָנהויבענדיג פון נײַעם שטייער-יאָהר וועט דער אומזאַץ-שטייער פון קליינע סוחרים ניט מעהר פעסטגעשטעלט ווערען דורך א שאַצונג'ס-קאָמיסיע, נאָר וועט בערעכענט ווערען מעכאַניש, לויט א ריטשאַלט.

מען וועט צוזיפערעכענען די אומזאַצען, וואָס דער סוחר האָט געמאַכט אין פערלויף פון די לעצטע דריי יאָהר, טיילען אויף דריי, און דערפון וועט גענומען ווערען 1 פּראָצענט אַלס אומזאַץ-שטייער.

דער ריטשאַלט וועט אָנגעווענדעט ווערען בלויז לגבי סוחרים, וואָס זייער יעהרליכער אומזאַץ בעטרעפט ניט מעהר ווי 40 ביז 50 טויזענד זלאָטעס אָבער די דאָזיגע סוחרים מאַכען איצט אויס אַנ'ערך 60 פּראָצ. פון גאַנצען האַנדעל'ס-קלאַס.

מיט'ן איינפיהרען דעם ריטשאַלט וועט דער קליינער סוחר פּטור ווערען פון די שאַצונג'ס-קאָמיסיעס און וועט קענען, פרייער אָפּאָטעמען. חוץ דעם וועט ער האָבען די הנחה, אַז אנשטאַט די פריהערדיגע 2 וועט ער איצט צאָהלען בלויז 1 פּראָצענט.

דער הורט-האַנדעל וועט צאָהלען א האַלב פּראָצענט אומזאַץ-שטייער.

דער דעטאַל-האַנדעל, וואָס וועט ניט ארונטערפאַלען דעם ריטשאַלט (מעהר ווי 50 טויזענד זלאָטעס אומזאַץ א

BIURO PRÓŚB, windykacji i buchalterji

„EXPRESS"

KTO CHCE prowadzić w swojem przedsiebiorstwie

buchalterję najnowszym systemem

zechce się łaskawie zwrócić

do Biura Próśb i Buchalterji „EXPRESS"

przy ul. Żeromskiego 9 (J. Malczewskiego 6).

które za minimalną opłatą przez rutynowane i doświadczone siły fachowe

sporządza bilansy,

zakłada buchalterję

i uporządkowuje zaniedbaną.

Począwszy od dnia 15 grudnia r. b. BIURO przyjmuje do

windykacji protestowane weksle

i inne wierzytelności z wyłożeniem kosztów.

— — Informacji i porad udziela się bezpłatnie — —

„ספּיס לאַגראַשטשי", מיינט ער נישט אַמאָל דיך? דו האָסט דאָך עפּעס אַמאָל געשיקט דײַן פאָטאָגראַפיע צו א שעהנהייטס-קאָנקורס...

מײַן יודענע, הערענדיג וועגען וואָס ס'האַנדעלט זיך, האָט דעם עול גענומען אין דער ארבייט אריין. און מיט פּויליש איז דאָך מײַן יודענע אין דער היים. ער האָט גערעדט און זי האָט צוגעשאָקעלט מיט'ן קאָפּ. ער האָט גערעדט מיט'ן מויל, און זי האָט געענטפערט מיט די אויגען... האָבען זיי ביידע אַזוי לאַנג גערעדט. ער מיט'ן מויל און זי מיט די אויגען, ביז זיי האָבען זיך מיט מזל פערשטענדיגט.

זיי האָבען מיר ביידע געגעבען צו פערשטעהען. אַז איך בין נישט דער איינ און איינציגער, אַז אין גאַנץ פּוילען קומט תיינט פאַר אזא „ספּיס לאַדנאַשטשי", און אַז איך דאַרף ענטפערען אויף וואָס ער וועט מיך פרעגען.

—מילא, — האָב איך מיר געטראַכט. לאָמיך נאָר הערען, וואס ער וועט מיך פרעגען...

דאָ האָט דער בחור ארויסגעצויגען א פלאַכטע, וואָס האָט ציגעדעקט דעם גאַנצען טיש. א בויגען פּאַפּיר, אויף וועלכען מ'וואָלט ברווח געקענט אָנשרייבען די גאַנצע מגילה מיט די עשרת בני המן, און ער האָט מיך גענומען אויס'ן צימבעל:

—„איִמיע אי נאַזוויסקאָ"? — פרעגט ער מיך.

— ווי איך הייס? ריכטיג הייס איך זעליג. נאָר אַזוי ווי מ'האָט מיר נישט היינט געדאכט, ווען איך בין קראַנק געווען צוגעזעצט אַ נאָמען חיים.

הייס איך צוויי נעמען: חיים זעליג, צוזאַמען הייס איך: חיים זעליג אייערקיכעל.

—„וויעק"? — פרעגט ער ווייטער.

—ווי אַלט איך בין? בײַם אויסברוך פון דער מלחמה, בין איך אַלט געוואָרען 40 יאָהר און פון דעמאָלט אָן בין איך טויט..

—„מיעיסצע אוראָדזעניא"? פרעגט ער ווייטער.

—וואו איך בין געבוירען געוואָרען? ווער האָט אַזא זכרון? כ'געדענק נישט ביי וועמען כ'האָב נעכטען גענומען אַ גמילת חסד, זאָל איך געדענקען וואָס ס'איז געווען מיט 56 יאָהר צוריק!..

— „זשאָנאַטי"?

—צי איך האָב א ווייב? איך האָב א ווייב, אַ זייגער: זי געהט אָון ש'אָנט און אייביג לויפט זי...

— „דזשעטשי"?

—ניין, איך האָב נישט קיין קינדער— איך האָב.. מזיקים, רוחות, שדים, משחיתים.

— זאַוואוד"?

—מיט וואָס איך בעשעפטיג מיך? יעדען טאָג האָב איך אנ'אַנדערען „זאַוואוד": זונטאָג געה איך צום נאַטשעלניק בעטען ראַטעס. מאָנטאָג געה איך אין דער „איזבאַ" בעטען „אולגעס" דינסטאַג שטעה איך אין „אָגאָנעק" אין מאַגיסטראַט בעטען אַ —„וועסטושימאַניע" אויף אַ ליציטאַציע. מיטוואָך היט איך אָפּ דעם קאָמאָרניק. ער זאָל נישט מאַכען אנ'עקסמיסיע. דאָנערשטאָג לויף איך ארום נאָך א גמילת-חסד אויף שבת פרייטאָג בעהאַלט איך מיך פאַר מײַן ווייבס „טאָזשע מאַש"—אָט זענען מײַנע „זאַוואורען"!.

—„יענזיק אויטשיסטע"?

—אויף וואָסערע שפּראַך איך רעד? איך רעד יודיש, און מײַן ווייב ווי אַמאָל: אין דער היים רעדט זי יודיש, און אין אויף דער לובלינער גאַס, אָדער מיט איהרע „קאָלעזשאַנקעס". רעדט זי „פּאָ פּאָלסקעמו יעגזיקאָוואַשטשי".. מיט מיר פערשטענדיגט זי זיך אָפּטמאָל מיט ז'ער בלויזער קעהר-בערשט...

„מאַ פּאַן מאַיאָנטעק"?

דאָ בין איך שוין ארויס פון די כּלים דאָ האָב איך ערשט געזעהען דעם גאַנצען שווינדעל, איצט האָב איך ערשט פערשטאַנען. אַז ער מיינט נישט דעם „ספּיס לאַדנאָשטשי". נאר ער וויל וויסען צי איך האָב א „מאַיאָנטעק". האָב איך אַ קלאַפּ-געטוהן אין טיש אריין —פּאַנטער, מ'קאָן אייך! אַלץ וועל איך אייך זאָגען: ווי איך הייס. ווי אַלט איך בין, ווען און וואו איך בין געבוירען, צי איך האָב א ווייב און צי איך האָב קינדער. מיט וואס איך בעשעפטיגט מיך און אויף וואסערע שפּראַך איך רעד, און אויף וואסערע שפּראַך מײַן ווייב רעדט— אַלץ וועל איך אייך זאָגען, נאָר וועגען מײַן „מאַיאָנטעק"-דאָס נישט!..

— „אַלעש פּראַשען פּאַנאַ"-האָט דער בחור גענומען מער „טלאָמאַטשען."

— איהר קענט אייך פּראָשע פּאַנען. וויפיעל איהר ווילט-בין איך געבליבען ביי ס'מיינגע. איהר מיינט נישט די הגדה נאָר די קניידלעך.

—„בשעפּראַשאַם ניימאַצניעי"—האָט ער ווידער גענומען שמייכלען אונטער די וואָנסעס.

— פּרזשעפּראַשאַם. אהין און טרזשעפּשאַם אַהער - אַ שאָד אייער טרחה —„יאָ ניע פּלאַצען אי באַסטאַ"! יאָ מאַם

יאָהר) וועט צאָהלען 2 פּראָצענט — אויב דער געשעפט וועט נישט פיהרען קיין ביכער און 1 פּראָצענט — אויב ער וועט פיהרען ביכער. אָבער אויך דאָ ווערט געגעבען א גרויסע הנחה.

פאַר דעטייל-סוחרים וועט צוגעלאָזט ווערען א זעהר פעראיינפאַכטע בוכפיהרונג.

עס וועט גענוג זיין צו פיהרען בלויז איין בוך, מיט איינפאַכע פאַראויסבעשטימטע רובריקען. דאָס וועט זיין אזוי לייכט, אז מען וועט נים דאַרפען דערצו קיין ספּעציעלע בוכהאַלטאָרען און דאָס וועט שוין געבען דאָס רעכט פון 1 פּראָצענט אומזאַץ-שטייער.

ווייטער האָט דאָס פינאַנס-מיניסטעריום צוגעזאָגט א פערלייכטערונג אין זונטאַג-רוה.

שוין פון יאַנואַר, אָדער פעברואַר 1932 וועלען א גאַנצע רייה געשעפטען האָבען די מעגליכקייט צו זיין אָפען 3 שעה יעדען זונטאַג. ביי דעם איצטיגען קריזיס אין האַנדעל האָט דאָס א גרויסע בעדייטונג.

וועגען א „ריטשאַלט"-שטייער פאַר האַנדווערקער

דער פערבאַנד פון די האַנדווערקער-קאַמערען אַרבייט איצט איבער א פּראָיעקט וועגען איינפיהרען א „ריטשאַלט" וויפיל יעדער האַנדווערקער האָט צו צאָהלען שטייער. דער פערבאַנד געהט ארויס פון דער הנחה, אז די שטייערען זענען נישט גלייכמעסיג ארויסגעלעגט געוואָרען אויף די האַנדווערקער און די לאַגע מוז געענדערט ווערען

דער פערבאַנד וועט פאָרלעגען דער רעגירונג, אַז היות די האַנדווערקער צאָהלען א יאָהר 120 מיליאָן זלאָטיס שטייערען, וועלען די האַנדווערקער-קאַמערען אליין פונאנדערטהיילען די 120 מיליאָן אויף די האַנדווערקער, לויט איהר אייגענעם איינזעהן. די שטייער-אמטען וועלען ראָן די שטייערען איינציהען.

צי וועט מען קענען בעצאָהלען פאַר פאַטענטען אין 2 ראַטעס

צווישען די סוחרים האָט ארויסגערופען א גרויסע פעראיגטערעסירונג די בעמיהונג פון סוחרים-פעראיין ביי דער רעגירונג, דאָס מען זאָל קאָנען דעם פאַטענט בעצאָהלען אין צוויי ראַטעס פון די פערשידענסטע שטעט פרעגט מען זיך אָן צי דאָס האָט שאַנסען אָנגענומען צו ווערען.

דערויף קאָנען מיר ערקלערען, אַז אין יעצטיגען מאָמענט איז נאָך נישט בעוואוסט, צי די רעגירונג וועט אָננעקענען קומען דעם גערעכטסטען פערלאַנג אָבער אנגעזעהענע פערזענליכקייטען בעמיהען זיך ביי דער רעגירונג, דאָס מען זאָל א העלפט פון פאַטענטען-אָפּצאָהל קאָנען דערלאָזען אין חודש מערץ.

אַנ'עפענטליכע ווענדונג צו די ספּאָרט-טוער אין ראַדאָם.

עס זענען נאָך נישט פערגעסען געוואָרען די אינצידענטען, וועלכע זענען אויסגעבראָכען אויפ'ן ספּאָרט-געביט אין ראַדאָם ביי וועלכע עס איז זאָגאַר געפאַלען א קרבן א יורישער אַרבייטער.

אָבער ווען מען איז אָביעקטיוו און מען אַנאַליזירט ביי וועלכע אומשטענדען די עקסצעסען זענען אויסגעבראָכען, מוז מען קומען צום בעשלוס, אז אויך איינע פון די סבות זענען וואָס ביי די יודישע קלובען (סיי פּירגערליכע און סיי פּראָלעטאַרישע) הערשט נישט קיין דיסציפּלין און קיין אָרדנונג. יעדער יודישער שפּילער איז ביי זיך א גאַנצער תקיף און די פערוואַלטונג'ס-מיטגלידער זענען צו-שוואַך אַנטקעגען צו שטעלען זיך די תקיפות'דיגע שפּילער, לאָזען זיי די שפּילער אויף הפקר און דעמאָלט איז נישט קיין ווינדער, ווען עס קומען פאָר אַזעלכע איבערנדערמאַנטע, אָדער אַנדערע אוואַנטורעס.

און נאָך א מכה איז דאָ ביי די יודישע קלובען. דאָס איז „קאָנקורענץ" דאָס אָפּרעדען די שפּילער ביים אַנדערען קלוב. דאָס אָפּרעדען דעמאָראַליזירט דעם שפּילער, וועלכער מהוט אָפּ אַלערליי צרות דעם קלוב כדי ער זאָל קריגען די בעפרייאונג'ס-קאַרטע און ווען ער טרעט אריין אין צווייטען קלוב, ווייזט זיך ארויס, אז ער דעמאָראַליזירט די אַנדערע שפּילער. די דעמאָראַליזאַציע געהט אזוי ווייט אוועק, אז די שפּילער בעליידיגען אויף א אונערהערטען אופן די אָנפיהרער פון די קלובען. טיילמאָל דראָהען די

ŁASKAWE PANIE!!!

Chcąc zaoszczędzić Sz. Paniom czekania sprowadziłem do mego

salonu fryzjerskiego

mieszczącego się

przy ul. Żeromskiego 29 I p.

pierwszorzędnego

FRYZJERA DAMSKIEGO z Warszawy

p. **Mieczysława Wilczyka.**

Jednocześnie zaangażowałem

MANICURZYSTKĘ z Warszawy.

Polecając się łaskawym względom Sz. Pań pozostaję

z poważaniem

M. FUKS

Uwaga:

Przy salonie damskim uruchomiłem **salon męski.**

CENY ZNIŻONE!

אַנ'אימפּאָזאַנטע פייערונג אין גימנאַזיום „חובבי-דעת"

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן פערענדיגען דעם נביא צפניה, האָט די VI און VII קלאַס, אראַנק דער איניציאַטיוו פון ה'

נאַרזור ה' קעשעניע" אי פערטיג...

ער האָט געדערט גרעקיש און טערקיש. ער האָט מיר געוואָלט איינרעדען, אז דער „ספּיס לאַדנאַשטשי" איז היינט אין גאַנץ פּוילען. אַז מ'מוז ענטפערען אויף אַלע פראַגען, אַז פאַר נישט ענטפערען, וועט מען געשטראָפט ווערען. ס'האָט איהם גאַרנישט געהאָלפען. איך האָב איהם געענטפערט: פעטער, מיקען אייך, און דער שפּיץ איז געווען, אַז ער איז אַוועקגעגאַנגען מיט א האַלבען ספּיס לאַרנאַשטשי...

וואָס זאָגט איהר נישט צו אזא יאַלד מיך. זעליג אייזיקיכצל געהט ער נעהמען אויפ'ן זיכער מיט א „ספּיס לאַדנאַשטשי"— אז איך האָב א „נאַדזור" וועט איהם שוין קיין „ספּיס לאַדנאַשטשי" אויך נישט העלפען!..

י. אַב—נעט.

פּראָפ. וואַרטסמאַן, איינגעאָרדענט א סימפּאַטישע חגיגה.

דער נייער גרויסער דעקאָראַציאָנס-זאַהל, מיט די פערשידענע כאַראַקטעריסטישע שעהן-סטיליזירט - אויפגעשריבענע פּסוקים פון צפניה, ווי אויך מיט די פיין צוגעגרייטע איבער דער גאַנצער לענג, אויסגעשטעלטע טישען און מיט דער רייכער בעלויכטונג — האָט ווי געקריגען א תיקון און ארויסגערופען א זעהר געהויבענע שטימונג.

דער ה' דירעקטאָר, כמעט אַלע לעהרער און אַלע שילער פון די דערמאָהנטע קלאַסען זיצען אַרום די טישען, אַלערשטענס זינגט דער דורך דעם אויבענדערמאָנטען ה' פּראָפ. פיין-איינגעשטודירטער כאָר דעם יוגנד-הימן „אנו עולים". דאַן עפענט ה' וואַרטסמאַן די פייערונג אונטערשטרייכענדיג, אַז דער ציעל פון א נאַציאָנאַלע שולע איז אויסער די טאָג-טעגליכע למודים דאָס דערנעהנטערען די יוגענד צום פאָלק. און פאָלק איז קודם כל טראַדיציע. פון וועלכען די יוגענד איז זעהר דערווייטערט. צו דער טראַדיציע אין מאָדערניזירטער פאָרם דאַרף מען די יוגענד דערנעהנטערען, און די פייערונג אין מאַקי א געוויסער אויסדרוק פון דערנענטערונג צום תנך און צו דער יודישער טראַדיציע. צום סוף דריקט ער אויס די האָפענונג. אז די דאָזיגע פייערונג וועט זיין אַנ'התחלה פון דורך איהם געפּלאַנטער אַרבייט אויף דעם נאַציאָנאַל-ערציהערישען געביט.

דאָס וואָרט בעקומט דאַן א שילער פון דער VII קלאַס ה. גוטמאַן, וועלכער רעדט ברייט ארום (אין העברעאיש) די טעטיגקייט פון צפניה אלס נביא. נאָכהער קומען פערשידענע רעציטאַציעס פון „צפניה". ראָט אַלץ שאַפט אַנ'אמת'דיגע יום-טוב שטימונג. דער עולם לאָזט זיך וואויל - געהן ווי עס שטעהט דאָרט אין דער הגדה: שלחן עורך.. א בעזונדערע גייסטיגע הנאה פערשאַפט די אָנוועזענדע דער כאָר, וועלכער פיהרט אויס א דייהע העברעאישע לידער ווי צב"ש: למתנדבי בעם (ביאַליק) שואלת את, ימים באים (י. כהן) תקיה ישראל (פאָלקס ליד) און אנ. צום סוף דאַנקט דער ה' דירעקטאָר דעם ה' פּראָפ. וואַרטסמאַן קודם כל פאַר זיין אָריגינעלען איינפאַל און פאַר זיין מיה ביים אָרגאַניזירן די אימפּאָזאַנטע פייערונגען. ער דאַנקט זיך אַלע אָנטהיילנעהמער און בעזונדער די שילער, וועלכע האָבען ארויסגעוויזען אזוי פיל גוטען ווילען ביים איינאָרדנען און אָרדענ-פיהרען די חגיגה.

מיט דעם פערענדיגט זיך די אָפיציעלע טייל; אָבער לאַנג לאַנג דויערען נאָך די ארץ-ישראל'דיגע געזאַנגען אין די ארץ ישראל'דיגע „הורות" די סימפּאַטישע פייערונג פון סיום הספר „צפניה" האָט ארויסגערופען צופרידענהייט און אנטוזיאַזם ביי פיל עלטערען, וועלכע האָבען אויסגעדריקט זייער וואונש איינגעלאַדען צו ווערען אויף די קומענדיגע חגיגות.

ד. פרישמוטער

שילער פון גימנאַזיום „חובבי-דעת"

שפּילער אָבצורעכענען זיך מיט די אָנפיהרער מיט פּויזשען געוואַלד. ביי אזא סיסטעם איז קיין וואונדער נישט וואָס דער יודישער ספּאָרט (סיי דער בירגערליכער סיי דער פּראָלעטאַרישער) איז נישט בלויז קאָמפּראָמיטירט נאָר ער הערט אויף אינגאַנצען בכלל צו עגזיסטירען.

אַט דאָ צ. ב. ש. דער יודישער קלוב „בר-כוכבא" וועלכער איז ביי אונז אין ראדאָם דער עלטסטער און האָט געשפּילט די 1-טע פידעל אויפ'ן ספּאָרט-געביט איז אזוי אָפּגעשוואַכט געוואָרען. אז ער האָט נישט געקאָנט ארויסשטעלען דאָס יאָהר קיין צווייטע סעקציע צו די מייסטערשאַפט'ס-מעטשן, אויך די 1-טע סעקציע איז היינט אָפּגעשוואַכט. איהרע בעסטע שפּילער שפּילען שוין היינט נישט (אָפּאָטאָווסקי פּאָדעק און בעניעק) אנדערע זענען דיסקוואַליפיצירט. קיין רעזערווען האָט זי נישט. דאַן קען מען זיך שוין פאָרשטעלען וואָס פאַר א עגזיסטענץ-מעגליכקייטען „בר-כוכבא" האָט, שוין אָפּגערעדט, וואָס ביי אזא צושטאַנד פאַרלירט זי אויך די סימפּאַטיע פון שטאָט.

יעצט דער 2-טער בירגערלעכע קלוב „מכבי" וועלכער האט זיך דורך א קורצע צייט שיין ענטוויקעלט א דאנק די ענערגיע פון די אָנפיהרער פון „מכבי" איז צוליב דעם הפקרות פון די שפּילער אראָפּגעפאַלען אויף א זעהר נידריגע מדרגה.

די ענערגישע טוער פון די ביידע קלובען זענען מיד און שטעהען פון דערווייטענס מיט אראָפּגעלאָזטע הענד, זיי ערקלערען, אז צוליב דעם הפקרות מוזען זיי זיך אָפּזאָגען פון ספּאָרט-ארבעט, און דאָס איז זעהר א פאַלשער טריט, נישט פון דער ווייטענס שטיין נאָר נעגענטייל. מעהר ענערגישער זיך גענומען צו אָרגאַניזירען. עס איז שוין היינט יעדען באוויסט אז אין ראדאָם איז קיין פּלאַץ פאַר 2 יודישע בירגערליכע קלובען דאַן מוזען זיי זיך פאַראייניגען און מיט געמיינזאמע כוחות אויפסניי אָנהויבען צו בויען א שטאַרקען קלוב, וואו עס זאָל הערשען דיסציפּלין אין דרך ארץ פאַר די אָנפיהרער אין געגנטייל וועלען די ביידע יודישע קלובען אונטערגעהן

עס זענען פאַרהאַן קלאַנגען, אז עס ווערט געפיהרט אונטערהאַנדלונגען צווישען די ביידע קלובען וועגען פאַראייניגונג, אָבער צוליב די נאַרישע פּערזענליכע אמביציעס קאָן די פאַראייניגונג נישט צושטאַנד קומען, און דאָס איז זעהר פּיינליך, די ספּאָרט-טוער גיבען זיך נישט אָפּ קיין רעכנונג וועגען פאַראַנטוואָרטליכקייט. וואָס פאַלט אויף זיי אויב די פאַראייניגונג וועט נישט צושטאַנד קומען, זיי דאַרפען אַלע מניעות בעזייטיגען און זיך פאַראייניגען ווייל נישט דראָהט זיי א געפאַהר אינגאַנצען אונטערצוגעבען און דאָס דאַרפען די מעהר פאַראַנטוואָרטליכע טוער געדענקען.

שמ.

פּערזיצער פון „מאָרגענשטערען"

פּ. ס.: וועגען די פּראָליטאַרישע קלובען א צווייט מאָל.

רעוומאַטיזם אָדער עפּעס אנדערש

די הויפּטזאַך איז. איך פיהל מיך ווידער פולקומען געזונד און קען ווי פריהער ארבייטען, שרייבט אונז צ. א. פרוי וו. סוסקא, וואַרשע, סטאַרע-מיאַסטאָ 4/6. א סך יאָהרען האָב איך זיך ארומגעדאָקטערט בכדי פּטור צו ווערען פון מיינע שמערצען, וועלכע איך האָב געפיהלט באַלד אין די פּלייצעס, באַלד אין די הענט און פיס. דאָס איז אודאי פונ'ם וועטער, א פערקיהלונג — האָבען מענשען געזאָגט, דאָ העלפט נור די וואַרימקייט. אָבער איך האָב אין בעט נישט געקענט אויסהאַלטען; דאָס איז רעוומאַטיזם אָדער ניכט — דאָ מוז מען דיעט לעבען, האָבען אנדערע געזאָגט. איך האָב כמעט קיין פלייש נישט געגעסען און פאַרשידענס פון דער אַפּטייק אויסגעפּרובט. עס איז מיר אָבער וואָס אמאָל ערגער געוואָרען. וואָס דאָס איז באמת געווען, קאָן איך עד היום נישט זאָגען. דער עיקר איז זייט איך האָב אָנגעהויבען נעמען טאָגאַל פיהל איך יעצט גאָרנישט פון מיינע פריהערדיגע שמערצען, און קאָן פּאַקע נאָרמאַל ארבייטען. טויזענדער געפּלאָגטע זענען דורך טאָגאַל צוריק געזונד געוואָרען ביי רעוומאַטיזם, פּאָדאַגרע, רייסען אין די געלענקען ברעכען אין קושיש, נערווען-און קאָפּ-שמערצען, גריפּע, פערקיהלונגען און עהנליכע קראַנקהייטען ווירקען טאָגאַל-טאַבלעטען שנעל און זיכער. טאָגאַל שטילט נישט נור די שמערצען, נור איז אויך עוקר מן השורש די קראַנקהייט. אפילו ביי לנגיעהריגע ליידען האָט מען איבערראַשענדע ערפאָלגען דערגרייכט. איבער 6000 דאָקטוירים-אַטעסטאַטען. פּרובט נאָך היינט אַליין אויס, אָבער פאַרלאַנגט אין אייער אייגען אינטערעס נור טאָגאַל! ס'איז נישטאָ קיין בעסער מיטעל. אין אַלע אַפּטייקען.

„די 10 פון פּאַוויאַק"

דעמאָנסטרירט אין קינאָ „שתיס"

מיר בעגעגענען זיך אין מאָמענטען פון רוסישער אכזריות'דיגקייט. דאָס גאַנצע געמיטליכע לעבען ווערט געשלידערט אין שיקזאַל פונ'ם צאַרישען באַרבאַריום. עס דערגרעהט די פּייגליכקייט צום מענשען ביז דעם שאַרף פונ'ם שווערד: פערטיליגען און אויסראָטען. אין דער זעלבער צייט וואַקסט אויס כפאַנטאַן א רעוואָלוציאָנערע בעוועגונג, וועלכע אָרגאַניזירט א וואָפען-אויפשטאַנד געגען דער רוסישער מאַכט. אויף קאָנספּיראַטיווע בעראַטונגען קומט אַלץ מעהר צום אויסדריק די דאָזיגע שטרעמונג. דאָ ווערט אונערמידליך געאַרבייט, ווי אזוי אריינצוואַרפען דעם בראַנד-פאַקעל אינ'ם רוסישען האַרץ. און ענדליך ווערט בעשלאָסען אויסצופיהרען אַן אַטענטאַט אויפ'ן דאָזיגען וואַרשאַווער גובערנאַטאָר.

די רוסישע מאַכט שלאָפט דערווייל נישט. טאָג-איין, טאָג-אויס דערגעהט צו איהר ידיעות וועגען אונגעהייערען וואוקס פון די אויפשטענדער. קאָנספּירענטען און געהיים אגענטען שטעהען ביי דער ארבייט. צופעליג געלונגט זיי אויף א אַלגעמיינע פערזאַמלונג צו ענטדעקען די נעסט פון די רעוואָלוציאָנערען. אייניגע ווערען אָבגעפיהרט אין „פּאַוויאַק" און די איבריגע ווערען נעלם.

דאָס דאָזיגע געשעהעניש האָט נאָך מעהר צורייצט די געמיטער פון די רעוואָלוציאָנערען. אַלס נקמה-אַקט דערפאַר, ווערט צוגעגרייט א פּעטאַרדע, כדי מיט איהר הילף א סוף צו מאַכען צום גענעראַל.

דאָס איז געשעהן אין א שעהנעם העלען טאָג. ווען דער גובערנאַטאָר און זיין בעהילף-אַדיוטאַנט זענען זיך מאַיעסטעטיש געפאָהרען אין א שעהנעם עקיפּאַזש איבער די וואַרשאַווער גאַסען, האָט א געהיימע האַנד אריינגעשלידערט דאָס גיפטיגע פּאַקעטעל, וועלכעס האָט באַלד עקספּלאָדירט און דעם גובערנאַטאָר אויפ'ן אָרט געממית'ס.

עס ענטשטעהט א מהומה. רוסישע זשאַנדאַרמען סיגנאַליזירען. רייטער-פּאָליציי פליהען פייל אויס בויגען. מענשען לויפען בהלת'דיג, מען ווייסט גאָרנישט וואָס ס'איז געשעהן.

אויף איינע פון די וואַרשאַווער גאַסען שטעלט זיך א טראַמוואַי, שטליכע פערזאָהן ווערען באַלד ענטרינען און איין און איינציגער יוד בלייבט אין פּאַנישען שרעק.

דער דאָזיגער מאָמענט, וועלכער ווערט דירעקט איינינע מאָל געוויזען אויפ'ן עקראַן, האָט מאַכט נישט געקאָנט דורכגעהן אהן ווירקונג אויף א פרוי, וועלכע איז הינטער מיר געזעסען און געגעבען צו פערשטעהן איהר מאַן: „ווידזיש. וטיר שיען טילקאָ פּאָטשי". א פּנים, אז דער יוד איז אין אלעם שולדיג... ... ...

דאָס איז שוין אונזער אייביגע טראַגעדיע. צו ווערען שטענדיג בעטראַכט אַלס „שעיר לעזאזל"...

אָבער די ווייטערע מיטרייסענדע סצענע. פערשלינגט דעם דאָזיגען טומאַלט, עס ענטשטעהט א מאָבילזאַציע פון דער רוסישער מאַכט, מען רעווידירט אַלע דורכגעהענדיגע מענשען, און ס'פּ. כל-סוף געלינגט איהר אויסצוגעפינען דעם אַטענטאַטאָר, וואָס צוזאַמען מיט נאָך עטליכע ווערען זיין 10 מאַן פערשפּאַכט אין פּאַוויאַק.

און ווען דער ריכטער לעזט פאַר דעם אורטייל דערהויבט זיך א שרעקליכער שטורעם-ווינט, אונטער דער בעגלייטונג פון דינערען. באַלד דרינגט ער אריין אינם געריכט און מאַכט אַ חורבות, דעמאָלירט די גאַנצע איינריכטונג, שליידערט אראָב צאַר ניקאָלייס בילד און ערשיטערט די אנוועזענדע ביז די טיעפסטע אָפּגרונדען. קענטיג דאָס מיט'ן דאָזיגען אורטייל, ווערט די גאַנצע מענשליכע נאַטור צוברעכען.

די גלענצענדע ראָל פונם אַדוואָקאַט, וועלכער פערקליידט זיך אַלס רוסישער גענעראַל, און מיט דער הילף פון געפעלשטע דאָקומענטען בעפרייט ער „די 10 פון פּאַוויאַק"—מאַכט א אונגעהויערען איינדריק אויפן צושויער, בכלל איז דער פילם א שעהנע אַטראַקציע, וואָס ניט פיל נאָכצודענקען. וועגען גראַנגאַל פון א פאָלק, וואָס צאַפּעלט נאָך בעפרייאונג און וועבען די טראַגישע מאָמענטען פון יענע שטאָלצע קעמפער, וואָס האָבען צוזאַמען געטרוימט, לאַנגע יאָהרען געקעמפט, געשפּירט, ווי די אַלטע געשיכטע שטעלט איהרע טריט און געלאָפען פאָראויס, דורך פייער און אייזען, איהר מאַכען א וועג...

ווי פארדינען יודען אין ראדאם.

וואס זאגט א גאלאנטעריע-סוחר?

אין א געשפרעך מיט איינעם פון די היגע גאלאנטעריע-בראנזשע האט דער אינפארמאטאר ערקלערט פאלגענדעס:

מיט איינגע יאהר צוריק איז גאלאנטעריע געווען דער גלאנץ פון מסחר. זעלטען ווען א קרעמער איז ליידיק געשטאנען. קונדען זענען געווען גענוג. מען האט געמסחר'ט און פארדינט; ס'איז גענוג געווען צו מאכען א אנשטענדיגען לעבען און אויך צו צאהלען פארשידענע שטייערן; און וואס זעהען מיר איצט? אן אויסערגעוועהנליכע פערשיינונג: פוסטע קראמען מיט ליידיגע פאליצעס און די קרעמער פער יאוש'טע. איינגע קרעמער נישט האבענדיג די מעגליכקייט אויסצוהאלטען דעם יאך פון פערשידענע פערלאנגענע שטייערן זענען געצווינגען זייערע קראמען צו פערמאכען און נאך פיעל אנדערע שטעהען אוים'ן שוועל פערמאכט צו ווערען; די קרעמער וואס האבען נאך די מעגליכקייט צו דערהאלטען זייערע קראמען, זיצען אין העלען טאג מיט א ליכט אין האנד צום אויסקוקען א קונה.

אויף דער פראגע ווי אזוי עס ליידען די גאלאנטעריע-געשעפטען אין די צענטראלע גאסען, האט אונזער אינפארמאטאר געענטפערט, אז אויך דארט איז דער פדיון א שוואכער. דער עולם האט נישט פארוואס צו קויפען. מען קוקט נישט אזוי אויף זיך און מען פוצט זיך נישט; מען קויפט דאס נאטע נויטווענדיגסטע.

— ווי מיר איז בעקאנט זענען אויך פאראן גאלאנטעריע-געשעפטען, וועלכע פערנעמען זיך דערהויפט מיט געבען סחורה אויף ראטעס.

אפשר מאכען די דאזיגע ראטעס-קרעמער אביסעל בעסער; דער סך-הכל אבער איז, אז די לאגע ביים כלל גאלאנטעריע-קרעמער איז א פער־יאוש'טע.

וואס זאגט א מעבעל-סטאליאר?

פאר דער מלחמה און שפעטער אין דער אינפלאציע-צייט, ווען פערדינסטען זענען געווען לרוב און מען האט אפערירט מיט מיליאנען, האט מען אפט געקויפט מעבעל און נישט אזוי געקויפט אין די קראמען, ווי בעשטעלט ביי די מעבעל-סטאליארעס, וועלכען מען האט געקענט דיקטירען צו מאכען מעבעל נישט נאר לויט דער אלגעמיינער מאדע, נאר אויך צוגעפאסט צום אינדיווידועלען געשמאק; איצט, פערשטעהט זיך, האט זיך די לאגע געביטען נישט צום דערקענען.

דערצעהלט מיר א מעבעל-סטאליער:

מ'מאכט מעבעל-שטיקער: שאפעס, בופעטען, שלאף-צימער און מען ווארט מען זאל עס ביי איהם קויפען; בעשטעלונגען זענען היינט כמעט ווי נישטא, פון יודען געווים נישט. נעמט צום ביישפיעל מיך. האב איך אויף פסח אויסגעפערטיגט 8 שאפעס. שטעהען נאך ביי מיר ביז-איצט 7 שאפעס, למשל אזא טשעקאווע געשיכטע: קומט צו מיר א יוד פון דער פראווינץ, וואס מאכט חתונה א טאכטער, קויפט-איין ביי מיר מעבעל וויפיעל אין א ניי הויז פאדערט זיך. און פיהרט עס אוועק אין זיין שטעטעל, וואו זיין טאכטער ארדענט זיך איין; די דאזיגע קניה בעטרעפט 800 זל. דערויף בעקום איך 100 זל מזומן און 700 זל. וועקסלען, און די גאנצע סומע ווערט פראטעסטירט.

— ווי איז היינט מיט פארלעך, וואס האבען חתונה? היינט ארדענט מען זיך דאך איין קודם-כל מיט א שעהנער מעבעל-אויסשטאטונג.

— ערשטענס ווער האט עס היינטיגע צייטען חתונה; צווייטענס, אז מען האט חתונה קומט מען שוין היינט אן אויף געניצטע מעבעל; מען קויפט אפשר מעהר טאנדעט-מעבעל; יעדענפאלס צו מעבעל-סטאליארס קומען נישט אן פון אזוינע מינים קיין בעשטעלונגען.

פון דאס אלץ וואס איך האב געזאגט און אילוסטרירט מיט א פאר טשעקאווע פרטים, קאנט איהר זיך שוין לייכט מאכען די אינטערשטע שורה.

פ.

אבער... אבער — טראכט זיך ארויסגעהענדיג פון קינא „שחיט" — אפשר, אפשר איז דער דאזיגער פילם א מוסר-השכל פאר די אונטערוואקסענדע ענדעקישע קארפאראנטלען, וועלכע האבען נישט דורכגעמאכט יענעם ציטער, פאר וועלכען לאנגע דורות האבען געקעמפט און געבלוטיגט.

דאפעלט-ביטער איז עס, ווען די ענדעקישע פריסטער אין די טעמפלען פון וויסענשאפט האבען אזא ווייניג פערשטענדניש פאר אייגענער געשיכטע אנשטאט צו קוקען מיט עהרליכע און ריינע אויגען אויף דער צוקונפט און פיליכט ארויסצוווייזען א ליבע-געפיהל צום נידערגעשלאגענעם פערשקלאפטען מענשען, געהען זיי ארים פערביטערטע און פערהעצטע, דורכגעזאפט מיט גיפט פון יודען-האס, ווי עס האט בעוויזען זייער אנטיילנאהמע די לעצטע כוליגאנישע סטודענטען-עקסצעסען אין די איצטיגע בויקאט-באוועגונג.

ביים געגענווארטיגען מאמענט פון זאאלאגישען אנטיסעמיטישען יודען-האס, איז דער פילם זעהר און זעהר בעלעהרענדיג...

י. פרידמאן.

שלעכטער פאר חגאות-סעזאָן

עס איז שוין קנאפע 2 וואכען פאר די חגאות און אין האנדעל הערשט א טויטע שטילקייט. פאריאהרען אין דער צייט, ווען מ'האט דאך אייגענטליך אויך שוין געפילט דעם קריזיס, איז דער סעזאהן געווען אין פולן גאנג, אבער היי יאהר איז דער פדיון פון טעקסטיל סחורות, קאנפעקציע, שוכווארג, זאקען א. א. זייער א קליינער און מאכט אויס קוים א פערטעל פון פאראיאריקען.

די נויט אין שטאדט און אין דארף, די וואקסענדע ארבעטסלאזיגקייט פון די אנגעשטעלטע און ארבעטער האט דערפיהרט דערצו, אז דער, וואס פארמאגט נאך א פאר גילדען עפעס צו קויפען קויפט טאקי די ביליקסטע סחורות און דערביי דינגט מען זיך מיט די סוחרים, צו באקומען די סחורה וואס ביליקער.

ביים שטילשטאנד אין האנדעל ליידען איצט הויפטזעכליך די מיטעלע הורט סוחרים און די קליינהענדלער. די צאלונגס-בעדינגונגען זענען אבער נישט קוקענדיג אויף דער שוואכער לייזונג ווייטער שווערע, די סוחרים קרעכצען עס הערט זיך א יאוש שטימונג אויפן האנדלס-מארק. מען האט זיך געטרייסט אין דער האפנונג, אז דער פאר חגאות סעזאהן וועט אריינברענגען א שטיקעל אויפלעבונג. לאזט זיך אויס, אז עס איז ווייטער שא שטיל, איז מען טאקע ענטוישט.

סענסאציאנעלע „ענטדעקונג"

פון א ראדאמער איינוואוינער

מיט איינגע טעג צוריק האט זיך אין היגען סטאראסטווא געווענדעט דער ראדאמער איינוואוינער טאפיל לעשטשינסקי מיט א גרויסען „מעמאריאל", אין וועלכען ער בעריהרט די פראגע פון א וועלט-פאציפיקאציע, וועלכע ער וויל אונטערנעהמען. די לעצטע פאליטישע געשעהעניהען. ווי די יאפאניש-כינעזישע מלחמה, דער זיעג פון די היטלעריסטען אין דייטשלאנד, די אנטיסעמיטישע אונרוהען אין א רייהע לענדער, ווי אויך די ערמארדונג פון פרעזידענט גארושאוויטש און דעפוטאט האלובקא און דער טראגישער פארפאל מיט'ן געוועזענעם פוילישען אויסערן-מיניסטער סקירשינסקי, שרייבט ער צו דער פעיצווייגטער און ארגאניזירטער אקציע פון א געהיימער אינטערנאציאנאלער ארגאניזאציע.

ער גוס אפילו אן אין דעם „מעמאראל" דעם ציעל פון דער ארגאניזאציע וואס בעשטעהט אין ארויסרופען מלחמות צווישען פעלקער און בלוט-פערגיסונג.

דער מחבר פראפאנירט אין זיין „מעמאריאל", וועלכער ענטהאלט 8 בויגען דרוק מאשין, אז מען זאל איהם געבען א בעפולמעכטיגונג צו דערדריקען די טעטיגקייט פון דער געהיימער אנארכיסטישער ארגאניזאציע און צו דעם צוועק פאדערט ער נישט מעהר ווי 10 מיליאנען זלאטעס. ער זאגט אויך צו, אנצוגעבען א ליסטע פון די אנפיהרער און מיטגלידער פון דער געהיימער ארגאניזאציע. קאפיעס פון דעם דאזיגען „מעמאריאל" האט דער „אריגינעלער" מחבר איבערגעשיקט צום מלוכה-פרעזידענט, מיניסטארען, וואיעוואדעס, דעפוטאטען און אנדערע הויך-געשטעלטע פערזענליכקייטען, כדי זיי צו בעקענען מיט זיין פלאן פון א גרויסער וועלט-פאציפיקאציע.

אבי מען זאגט, אז ראדאם איז נישט אריגינעל...

ניט צושטאנד-געקומען די פרענקעל-אקאדעמיע

די ראדאמער ציוניסטישער ארגאניזאציע האט געוואלט בעעהרען איהר פרעזעס ה' יחיאל פרענקעל צו זיין 25-יעהריגע ציוניסטישער און געזעלשאפטליכער טהעטיגקייט צו דעם צוועק האט זי בעשלאסען איינצואָרדנען אַן אקאדעמיע. וועגען וועלכער זי האט מיטגעטיילט דורך קאמוניקאטען אין דער פרעסע און דורך ספעציעל ארויסגעהאנגענע פלאקאטען אויף די מויערען פון שטאדט.

אויף דער אקאדעמיע זענען אויך איינגעלאדען געוואָרען פארשטעהער פון ציוניסטישען צענטראל-קאמיטעט אין ווארשא און אנדערע געסט, קרובים פון יובילאר.

די אקאדעמיע איז געווען בעשטימט אויפ'ן פאריגען שבת-צונאכט'ס אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי" און געווען פערזעהן מיט א פערשידענארטיגען פראָגראם ווי: רעפעראטען, בעגריסונגען דערלאנגען דעם עהרען-דיפלאם פון ספר-הזהב, בית"ר-ארקעסטער א. ד. גל. ס'איז אויך געווען ציגעגרייט א באנקעט נאך דער אקאדעמיע.

שבת, אין טאג פון דער אקאדעמיע, האט די ציונ. ארג. דערהאלטען א מעלדונג פון סטאראסטווא, אז די אקאדעמיע קאן נישט פארקומען. די איינארדנער פאר וועלכע אזא בשורה איז געווען אומדערווארטעט האבען זיך גלייך געווענדעט אן א דעלעגאציע צום ה' סטאראסטא. וועמען זיי האבען אבער שוין נישט בעוויזען צו טרעפען. זיי האבען זיך דאן געווענדעט צו אנדערע סטאראסטווא-בעאמטע, אבער ס'איז זיי נישט בעלונגען צו ענדערען די דעציזיע.

די דעלעגאציע גיעט איבער דאס מ'האט איהר ערקלערט, אז דער פערבאט איז צוליב זיכערהייט'ס-טעמים מחמת די עלעקטריע אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי" איז קאליע געוואָרען.

פארהאן נאך א דעה, אז די שטעדונג האט זיך גענומען דערפון, וואס דאס טעאטער „ראזמאיטאשטשי" האט פון 14-ען ה. ח. געבערוכט איבערגעהן צום מאגיסטראט, איז היות ווי די אלטע טעאטער-דירעקציע האט בעדארפט פארשטעלען פארין נייעם בעל-הבית, דעם מאגיסטראט די ווירטשאפט און דעם גאנצען טעאטער-אינווענטאר, אלזא דעריבער האט צוליב טעכנישע סבות די אקאדעמיע נישט געקענט פארקומען מחמת שבת איז געווען דער 12-טער, גראד דאן, ווען דער דערמאנטער דין וחשבון פון טעאטער האט געזאלט פארגעשטעלט ווערען פאר'ן מאגיסטראט.

אין שטאדט הערט מען פערשידענע ווערסיעס און קלאנגען, וואס קלינגען פשוט פאנטאסטיש און ס'איז גלייכער צו שווייגען און נישט איבער'חזר'ן זיי.

היות די אקאדעמיע איז נישט צושטאנד-געקומען איז בעשלאסען געוואָרען צו רעזיגנירען אויך פון באנקעט.

אויפ'ן באנקעט איז געווען צוגעגרייט מאכלים און משקאות פאר 150 מאן, אבער דאס גאנצע עסען, ווי פיש פלייש, קאמפאט און געבעקס, זענען צומארגענס זונטאג און מאנטאג פערטיילט געוואָרען צווישען די קינדער און זקנים פון בית-יתומים און מושב זקנים; צווישען די קינדער פון חנוך-ילדים און אין דער עזרה - קיך פאר ארבייטסלאזע.

ווי מען גיעט איבער, האט ה' פרענקעל איינגאנצען נישט געוואלט מ'זאל איהם איינארדנען אַן אקאדעמיע נאך לאנג מפציר-זיין, האבען זיינע מקורבים, וועלכע האבען איהם דורכאויס געוואלט מהנה זיין מיט'ן דאזיגען כיבוד, גע'פועלט ביי איהם. יעצט ווען די אקאדעמיע איז נישט צושטאנד געקומען האט ה' פרענקעל שוין בשום אופן נישט דערלאזט אז דער באנקעט זאל פארקומען נישט אין דער יודישער גימנאזיע און אפילו נישט אין רעסטאראן פון ה' מענטליק. די טעמים, וואס ה' פרענקעל האט ערקלערט זענען זעהר כאראקטעריסטישע, אבער מיר קאנען זיי ליידער נישט פערעפענטליכען.

ה' פרענקעל אין די געסט אזוי פון דער פרעמד און הער יובל קאמיטעט האבען דעריבער בעשטימט, אז די עסענס און געטראנקען זאלען געהן פאר די אויבענדערמאנטע אינסטיטוציעס.

דער האנדעל פאר די חגאות

אין הסכם מיט די פארפליכטענדע פארשריפטען וועט דער האנדעל ערב די חנאות ה. י. פונם 8-ען ביז דעם 23טן דעצעמבער פארקומען ביז 9 אוונט. זונטאג דעם 20-טן ה. ח. וועלען די געשעפטען זיין אפען פון 1 ביז 6 אוונט אין דער וויגיליע - נאכט נאר ביז 6 אוונט.

די דאזיגע האנדלס-שעהן זענען גילטיג פאר אלע אהן אויסנאהם געשעפטען פאטאגראפיע און פריזיר-אנשטאלטען.

וואס מען זאגט און וואס מען פרעגט.

ארום דער תלמוד-תורה טומעלט זיך שוין א לענגערע צייט. יעדער פאר וועמען הערט מען איבער'ן שטאדט אַן אלארם: געוואלד יודען, ראטעוועט, יודישע קינדער וואלגערען זיך ארום אין די גאסען. זיי וועלען אויפוואקסען גנבים, עמי-הארצים. זיי וועלען נישט קענען קיין ביסעל יודישע עברי, די תלמיד תורה איז געשלאסען, ס'איז נישטא קיין געלד! —

ווערט אין שטאדט א קאך, א געמיטעל. טאקע באמת א הימעל געשריי טמייטש, ארימע קינדער וועלען נישט קענען דאווענען, קיין קריאת-שמע און א קאפיטעל תהלים. יומרט א געלויף אין מען קלאפט טרעהאגע. דעם ערשטען מדרש מאכט מען אין דער גמינע אריין. דערנאך לאזט מען זיך אין שוהל און בית-מדרש און מען באמבארדירט דעם בלעמער און די אויסרופער זענען מרעיש עולמות: יודישע קינדער די תורה פון תינוקות של בית רבן געהט אינטער און די וועלט וועט חלילה חרב ווערען.—

קלינגען באלד צדקה-פישקעס, די רויטע פאטשיילע פארעט זיך און שפרייזט איבער דער שטאדט מיט'ן סקארבאווען זמר: גיבס יודעלעך צדקה פאר ארימע קינדער, וואס לערנען אלף-בית. אויך אין דער גמינע שלאפט מען נישט. עס לויפען פעדער'ס, ס'שרייבען שרייבערט און ס'פליהען פאפירען און דאזארעס טיילען עטאט-קוויטלעך דער רויטער פאטשיילע זי זאל זיך אליין געהן מטריח זיין גובה צו זיין די קהלה - שטייערען ביי די עטאט צאהלער'ס.

קוועלען די צדקה - קלאפער'ס. זיי וואקסען פאר נחת. וואס יודישע הערצער ווערען געריהרט אין טאנאצענדיג מיט גרויס התלהבות פון דער גרויסער דבר-מצות געהען זיי איבער שפאק און איבער שטיין איינזאמלען די עטאטגעלדער, און ווי גרויס איז זייער שמחה וואס יודען זאגען ווידער נישט אב און גיבען טאקע בחם לב זייער גאב.

איז דאך זאל, איז דאך גוט און פיין, די תלמוד-תורה ווערט געעפענט און הארציגע קולעכלעך פון ארימע יודישע קינדערלעך זינגען שירה און לערנען תורה. געהט אבער נישט פערביי קיין סך צייט און פלוצלינג ניעהאצע, ניע-פלאצע, די תלמוד-תורה איז ווידער געשלאסען און די תורה פון די קליינע אומשולדיגע קינדער איז שוין ווידער ענטשוויגען געוואָרען. וואס איז געשעהן? גארנישט איז געשעהן. ס'פעהלט ווייטער געלד, נישט מעהר.

דופט מען ווייטער אין בית - מדרש, לויפט מען ווידער אין גמינע אריין, וועקט מען ווייטער די שטאדט און עס ענדיקט זיך ווידער מיט צדקה-פישקעס, מיט'ן פלאטער פון דער הדרת-פנים'דיגער רויטע פאטשיילע און מיט שרייבען עטאט-קוויטלעך. יודען האבען דאך ווייכע הערצער, בני רחמנים, ווערען זיי ווידער געריהרס און קיינער זאגט חלילה נישט אב און אבי קליינע קינדערלעך זאלען קענען תורה לערנען.

אזוי דרעט זיך דאס רעדעל הין-און-צוריק שוין א היבשע צייט און ווי מען שמועסט האלט מען היינט ביי דער טדרה סגור ומסוגר, אז די תלמיד-תורה איז אזוי גוט ווי געשלאסען.

זענען דאך יודען אויסער מיט רחמנות און למוד-זכות אויך געבענשט מיט א דור עיקש פרעגען טאקע א סך אזעלכע יודען עקשנים: וואו קומט אהין דאס גאנצע געלד? מיר זענען חלילה וחס קיינעם נישט חושד, אבער מען שמועסט דאך, אז די תלמוד-תורה האב במשך א געוויסע צייט ארויסגענומען עטאט - קוויטלעך וכדומה אויף אַנ'ערך פון 30 טויזענד זלאטעס. היינט פאר וואס זעהט מען נישט און מען הערט נישט פון קיין חשבון. אמת, מיר ווייסען ס'זענען דא אויסגאבען און טאקע גרויסע, אבער א דין וחשבון מעג דאך די שטאדט פערלאנגען. אפשר וואלט א עפענטליכער דין וחשבון אילוסטרירט אין ציפערען מעהר געווירקט און מעהר אפעלירט צו דער שטאָט. פאר וואס איז זיך די „עזרה" נוהג מכמה שנים צו פובליקירען בריש גלי די בילאנסען פון אלע איהרע אקציעס?

אדרבא, זאל די שטאדט וויסען ווי גרויס ס'איז די הוצאה און ווי גרויס ס'איז די הכנסה פון דער תלמוד-תורה. דאס וואלט דאך נאך מעהר בולט'ער אבגעשפיגעלט דעם פאקטישען מצב.

פאר וואס זאל די שטאדט נישט ווי סען וויפיעל קינדער ס'לערנען אין ת"ת וויפיעל מלמדים, וויפיעל לעהרער'ס וויפיעל זיי נעהמען שכירות, וויפיעל

פיהרט פון נוטע רוטינירטע פעדאגאגישע כחות. דער אבטאהל איז א מיני-מאלער. איינשרייבונגען קומען פאר יעדען טאג.

אימפאזאנטע ערעפנונג פון פרויען-פאראיין „וויזא" אין ראדאם.

די פרויען-ארגאניזאציע „וויזא" האט היינטיגען דינסטאג געפייערט א חנוכת-הבית.

אויף דער פייערונג איז געקומען א גרעסערע צאהל פרויען און מיידלעך פון אנגעזעהענע קרייזען אין שטאדט.

ס'זענען אויך געקומען איינגעלאדענע געסט און פארשטעהער פון פערשידענע ארגאניזאציעס.

די פארזיצענדערין פון „וויזא" פרוי דר' לעווין עפענט די פייערליכע פערזאמלונג און עס בעגריסען נאכהער די ה"ה: צוקער אין נאמען פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, ה' י. קויפמאן אין נאמען פון קרן-קימת. פרוי לאנדאו (העבדעאיש), ווייסבערג (השומר-הצעיר) רוסמאן סאמעלסאהן (ברית-טרומפעלדאר) ל. פישמאן (נאש-פשעגלאנד) און דעד. הערץ. ה' יחיאל פרענקעל האט צוגעשיקט א בריעף וואו ער בעגריסט די ניי געגרינדעטע פרויען ארג. „וויזא"

דאן נעמט נאך איינמאהל א ווארט פרוי דר. לעווין און רעפערירט אויספיהרליך די צילען און אויפגאבען פון „וויזא" און דערנאך ווערט געשטעלט לכבוד דעם חנוכת-הבית א גלעזעל טייה.

נאך פערברענגען עטליכע שעה מיט געזאנג און טענץ געהט זיך דער עולם פונאנדער ביי א פרעהליכן הוירא אין א געמיטליכע שטימונג.

• • •

אין אייגענעם לאקאל (זגאדנא 10) פון „וויזא" זענען שוין טהעטיג העב-

ווען די היהנער פגר'ן ווערט מען געוואהר, אז א מענש איז געשטארבן און דער טוידטער קערפער ליגט שוין צוויי וואכן.

א אינטערעסאנטע נעשיכטע האט זיך פערלאפען אין סקארזשיסק.

אויף דער דרילדזשער גאס האט געוואוינט א עמעריטקע אנאלמנה, א געוויסע מאריאנא גזשענדא 66 יאהר אלט. אזוי ווי די אלטיטשקע האט זיך געקליבען צו פאהרען צו איהרע קרובים האבען דעריבער די שכנים נישט נעלעגט קיין אכט וואס מ'האט זי נישט געזעהען שוין עטליכע טעג. ערשט ווען די הויז-ווירטין האט בעמערקט, אז די היהנער. וועלכע די אלטיטשקע האט אזוי געהיטען און געזארגט וועגען זיי פגר'ן אויס פון הונגער אין דעם פערשלאסענעם קעמעריל. ערשט דאן איז איהר די זאך נעווארען אויפפאלענד און צוזאמען מיט אנדערע שכנים האט זי פעסטגעשטעלט, אז דארט אינוועניג אין דער וואהנונג ליגט די אלטיטשקע אויף דער פאדלאגע א מאכטלאזע.

מ'האט גלייך אליארמירט די פאליציי וועלכע האט געעפענט די וואהנונג, אין וועלכער מ'האט געפונען דעם טוידטען קערפער פון דער אלטער גזשענדא אין א צושטאנד פון צופאלענקייט. דאקטוירים האבען פעסטגעשטעלט, אז די אלטיטשקע איז נאך געשטארבען מיט צוויי וואכען צוריק אויף א הארץ שלאג.

אז די אלטיטשקע איז נישט געשטאר בן פון נויט איז שווער צו גלויבען, מחמת פאר דער פאמיליע איז נאך געבליבען א ירושה פון וועקסלען, מזומן-געלד, אנטועכץ, און וועש, וואס די אלטע האט איבערגעלאזט.

פון „טאז"

אנטי-טובערקולאז-טעג

פון 1-טען דעצעמבער ביז'ן 10 יאנואר וועלען דויערען די געגען-טובערקולאז-טעג אין גאנצען לאנד, ווי אויך אין ראדאם.

עס וועלען איינגעארדענט ווערען פערשידענע אימפרעזען (בלימעל-טעג, ראנסינגען, פארשטעלונגען) וועלכע דארפען אונטערגעשטיצט ווערען דורך די גאנצע ראדאמער בעפעלקערונג.

• • •

אין צוזאמענהאנג מיט דער אקציע פון קאמפף מיט טובערקולאז ארדענט זיין די געזעלש. „טאז" מארגען שבת-צונאכט'ס דעם 19 אין דער צוקערניע פון פשיביטנ-עווסקי, א דאנסינג.

דעם קאמפף מיט טובערקולאז האט פראקלאמירט דער אלפוילישער געגען-טובערקולאז-פערבאנד. דעם דאזיגען קאמפף מוז פיהרען די גאנצע געזעלשאפט. טובערקולאז שוינט נישט קיינעם און יעדער בירגער מוז נעמען אנטייל אין דאזיגען קאמפף.

בודזשעט-זיצונג אין דער קהלה

היינטיגען דינסטאג האט דער אלטער קהלה-ראט אפגעהאלטען א זיצונג וואס איז געווען געווידמעט דעם בודזשעט פון יאהר 1932.

אנוועזענד אויף דער זיצונג זענען געוועזען די פרנסים פון אלטען ראט די ה"ה הירש אלי גאלדבלום, מאטיל איינמאן און חיים ניימאן צוזאמען מיט דער איצטיגער גמינע פערוואלטונג. דעם פארזיץ האט געפיהרט ה' גאלדבלום.

די זיצונג איז בעטראכט געווארען דער בודזשעט-פראיעקט פון דער היינטיגער פערוואלטונג לויט דעם פראיעקט זענען די בודזשעט-פאזיציעס כמעט, נאר מיט קליינע אויסנאהמען, אין דער זעלבער הויך וואס די פריהערדיגע בודזשעטען; דער בודזשעט אויפ'ן יאהר 1932 בעטרעפט פארלויפיג בערך 485 טויזענד זל.

צו א חלוקי-דעות איז געקומען צווישען ראט און פערוואלטונג בעת רעם אפשטימען די פענסיעס פון די שוחטים: יצחק מענדעל צוקער, שמריי בערמאן, בינם ליבראך, חיים גוטערמאן שטעון גראמאן, קאפעל פייווישעוויטש און וועלוועל קירשבערג.

די פערוואלטונג האט פערלאנגט דורכאויס אראבצונעמען 40 פראצענט פון די פענסיעס פון די דערמאנטע שוחטים און אז די רעדוקציע זאל געמאכט ווערען לויט דער פענסיע-גרוים פון יאהר 1929. און נישט לויט'ן 30 טען יאהר ווען זיי האבען גענומען גרעסערע פענסיעס אויפ'ן יסוד פון דעם וואס זיי האבען געמאכט א אפמאך מיט דער פריהערדיגער פערוואלטונג.

דער ראט, ספעציעל ה' אייזמאן איז געווען געגען פערקלענערען די פענסיעס דער ענין איז אפגעלעגט געווארען. אויף צומארגענס מיטוואך 5 אזייגער. ווען דער ראט וועט זיך צונויפרעדען מיט די שוחטים און זיך מיט זיי פערשטענדיגען.

GAZOWNIA
MIEJSKA
פערקויפט
הארט און דעטייל
פרעפארירטע סמאלע — קארבאלינעאום
גראבען און דראבנעם קאקס
צו זעהר ביליגע פרייזען
פיהרט אויס
גאז-אינסטאלאציעס אין הויז בעלויכטונג
באד אייוועלעך
קיכלעך צו קאכען
אייוועלעך צו הייצען
ווענדען בעדארף מען זיך
Gazownia Miejska
Młodzianów — Tel. 1134, — Skrz. p. 28.

עס גיבט די גבינע, און חיפיעל ס'צאהלט די שטאדט.

אז אלע פאר וואכן חערים א ויצעקו און מען אלארמירט, אז ס.איז נישטא קיין געלד, ברויך דאך דעד קאמיטעט אליין זיין פעראינטערעסירט און ארויס כאטש איינמאהל מיט אזא אויספיהרליכען דין וחשבון און וויזען דער שטאדט:

— נאט זעהט ווי די ריכטיגע לאגע זעהט אויס אין שיין פון קלארע ציפערען!—

פאר וואס זאל מען אמאהל אויך נישט הערען אג'אפעל אויף אזא שפראך, אויף דער ציפער-שפראך און דוקא בפני כל עם ועדה פאר דער גאנצער יודישער עפענטליכקייט?

איינער.

קעלצער אפטיילונג.

די פאלקס-ציילונג אין קעלץ

דער פערגאנגענער מיטוואך'דיגער טאג איז אין אונזער שטאט, ווי איבעראל אין גאנץ פוילען, אדורך אונטערן צייכען פון דער גרויסער פעריאינטערעסירונג אין צוזאמענהאנג מיט די צווייטע אלגעמיינע פאלקס-ציילונג.

א זייגער אכט אין דער פריה, האבען אלע קאמיסארען אין דער צאהל פון 380 אנגעהויבען זייער טעטיגקייט. די אלגעמיינע פאלקס-ציילונג איז אדורך זעהר רוהיג, די באפעלקערונג האט גערן ערטיילט אינפארמאציעס דעם קאמיסאר. קיין איין אינצידענט איז צומאל נישט פערצייכענט געווארען. א שווערען איינדריק אויף דער קעלצער יודישער באפעלקערונג האט ארויסגערופען דער פאקט, וואס אויף 380 קאמיסארען, זענען אויסגעפאלען א נישטיגע צאהל יודישע, קוים 4 קאמיסארען און די אויך בלויז נאר פערטרעטער.

עס האט זיך געהערט ווערטער פון פערדרוס אויף דעם אדרעס, פון דער היגער יודישער קהלה, וועלכע האט זיך אין דער בעפאהרשטעהענדער פאלקס-ציילונג, אקארשט דערמאהנט, בסך הכל פאר עטליכע געציילטע טעג. אין דער צייט ווען די הכנות צום פאלקס-ציילונג דויערען שוין א היבשע צייט און ממילא איז שוין די נויטיגע צאהל קאמיסארען איבערפולט געווארען דורך די קריסטליכע וועלכע האבען זיך אין געגענזאץ צו די יודען. מיט אלאנגע צייט צוריק אנגעהויבען ווידמען דער בעפאהרשטעהענדער פאלקס-ציילונג.

דער סטאראסטע אפעלירט צו די קעלצער בירגער

דער קיעלצער סטאראסטא ה' בארעמבאלסקי האט אין נאמען פונם הילפסקאמיטעט פאר ארבייטסלאזע ארויסגעגעבען א אויפריף מיט א הייסען אפעל צו די ארטיגע בירגער וועגען קומען מיט הילף די נויטבעדארפטיגע ארבייטסלאזע מאסע. ס'איז צו ערווארטען באלדיגע מעשים פון די קיעלצער איינוואהנער.

די עגזאמען-קאמיסיע בעשטעטיגט יודישע האנדווערקער

אין די קיעלצער האנדווערקער-קרייזען הערשט גרויס פערביטערונג צוליב די אונטאלעראנטער האנדלונג פון דער קריסטליכע עקזאמען-קאמיסיע, פון דעם בעקער-צעך ביי דער ארטיגער האנדווערקער-קאמער.

ערשט נישט לאנג איז צום עקזאמען געשטאנען דער היגער איינוואהנער סטארשי פון אידישען בעקער-צעך ה' מ.

דער לעצטער, וועלכער איז שוין איבער 40 יאהר בעקער-מייסטער איז דורכגעפאלען ביים עקזאמען. די סיבות זענען פאלגענדע: אנשטאט איהם צו שטעלען פראגען פון דער זאכליכקייט צום עצם פאך, האט די קאמיסיע איהם באשאטען מיט א מבול פראגען, פון פאליטישען נאטור. ווי למשל: ווען קאשצושקא האט געלעבט? זעלבסטפערשטענדליך אז צו אזא „עקזאמען" איז דער 60 יעהריגער „שילער" נישט געווען פארבערייט און די קאמיסיע האנדלענדיג לויט'ן „רעזולטאט" האט איהם אבגעזאגט ארויסצוגעבען דעם דיפלאם צעך. דער האנדווערקער פעראיין איז אויף דער לעצטער אלגעמיינער פערזאמלונג שארף געגען דעם ארויסגעטרעטען, בעלייגענדיג די עגזאמען-קאמיסיע א שארפען פראטעסט.

די קויהלען-אקציע פון דער געז. „תומכי-עניים"

די לעצטע צייט האט די פילאנטראפישע אינסטיטוציע א. נ.: „תומכי-עניים" אין קעלץ, זיך פערשאפט א געוויסען קוואנטום קויהלען, וועלכער ווערט צעטיילט צווישען די ארימסטע שיכטען פון דער קעלצער יודישער באפעלקערונג פאר האלבע פרייזען.

ווידער א כשרות סקאנדאל אין קעלץ

דעם פערגאנגענעם מאנטאג, ווען די פרוי וו. האט געקויפט א גאנז האט זי צו איהר גרויס פערוואונדערונג בעמערקט, אז די גאנז איז נישט קיין געקוילעטע. די זאך איז באלד דערגאנגען צום ראבינאט, וועלכער האט תיכף פערארדענט צו שליסען די האלע-סטראגאנעס וועלכע געהערט צו א כענטשינער עופות-הענדלערין.

עס ווילט זיך נאר פרעגען וואו איז דער שטאב נאמנים?...

די האנדעלס-קאמער איז סאסנאוויעץ אינטערווענירט אין דער קעלצער וואיעוואודזטווע וועגען דער הערשענדער קאנקורענץ צווישען די סוחרים.

די האנדעלס-קאמער אין סאסנאוויעץ האט זיך לעצטענס געווענדעט צו דער קיעלצער וואיעוואודזטווע וועגען רעגולירען אויף די אונארמאלע און אויסערגעוועהנליכע שווערער קאנקורענץ, וועלכער ס'פיהרען צווישען זיך אונשטראפבאר די סוחרים. ספעציעל פון דער קאלאניאל-שפייז-בראנזשע.

די האנדעלס-קאמער בעט דאס וואיעוואודזטווא אנצונעהמען די געהעריגע מיטלען, כדי צו בעשטראפען די ביזוויליגע קאנקורענטען-סוחרים.

אויפ'ן ארץ-ישראל באזאר אין קעלץ

נאטיצען

אין דער צייט פון קריזיס, מאטעריעלער און גייסטיגער דעפרעסיע, איז געוויס געוועזען א געלונגענער איינפאל ווייזען עטוואס הארציגעס, ארץ-ישראל'דיגעס — פעריאגען כאטש אויף א קורצע צייט, די מרה-שחורה-וואלקענס פון די שטערענס, פונם קעלצער יודענטום.

די אויסשטעלונג — בעשיידען — אבער מיט א פיינעם געשמאק צוזאמענגעשטעלט. די אויסשטעלונג האט באמת אין אונזער שטאדט אריינגעבראכט פיעל יום-טוב'יגקייט זי האט פעראינטערעסירט, נישט נאר דעם דעקלארירטען ציוניסט, נאר אויך די מאסע סימפאטיקער, — סתם יודען. עס איז געווען א תענוג-רוחני זיך אדורכצושפאצירען איינעם ביים שימער פון פרעכטיקער זאל-אילומינאציע, דערביי די אויסדריקספולע קיאסקען. און פאווילאנען.

די אויפמערקזאמקייט האט אין דער ערשטער רייהע געצויגען זעלבסטפערשטענדליך, דער קיאסק מיט תוצרת-הארץ. לאנג-לאנג איז דער עולם געשטאנען מיט א קדושה-געפיהל, און געקוקט אויף די עקספאנאטען און נישט רעכענדיג זיך מיט'ן קריזיס, גאנץ נישקשה'דיג געקויפט.

גאנץ שעהן — אריגינעל. איז געווען קבר רחל מזרחי קיאסק גוט סטיליזירט.

אינטערסאנט איז געוועזען דער קיאסק פון קרן-קימת-לישראל און אווי די דיאגראמען, אין פרימיטיווען אבער אריגינעלען אופן, בעקאנט געמאכט דעם עולם מיט פערשידענע וויכטיגע סטאטיסטישע ציפערען, וואס נוגע די איינוואנדערונג, פראצענט-פערהעלטניס פון אידען, אין ארץ-ישראל.

מיט פיעל געשמאק איז אויסגעבויט געווארען די בופעט-נעביידע דורך ה' פיווקא — לאטעריע-פאדיום ווי אויך אנדערע קיאסקען, וועלכע האבען רעקלאמירט פערשידענע לאנד'ס-ארטיקלען. די אויסשטעלונג האט דעם עולם נישט נאר בעלעבט, נאר אויך געוויילט.

פערוויילונג, לאטעריע, ראדיא, מוזיק דאנסינג — (דאס לעצטע שוין א ביסעל צו פיעל) — דאס אלץ האט געגעבען די מעגליכקייט שעה'ן זיך צו ווייל'ען, ווייל'ען זיך, אויף א נאציאנאלער שמחה.

אין אלגעמיין האט די אימפרעזע געהאט ערפאלג אזוי מאראליש ווי מאטעריעל.

אנערקענונג און דאנק האבען כשר פערדינט די אינציאטארען-רעאליזאטארען, פאר זייער איבערגעבענהייט צו דער זאך, די פרויען: שרה ערליך, מינטץ-קאטשקעוויטש, רעמבישעווסקא-זילבער, און אחרון אחרון חביב אונזער הארציגער. סימפאטישער פריילין לאה אורבייטעל. ווי אויך די חברים: גראנדאפעל, פיווקא, אלטער און פרייס.

קיעלץ ל. קאפף.

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט דאָס איך האָב נעמענט

— אויף —

פּיעקאַרסקאַ 2 אַ ראזיר-אנשטאלט

וואו עס ווערען אויסגעפיהרט אַלערארט פריזיר אַרבייטען

ווי שערען ראזירען און ד. גל.

| פּרייזען ביליגע | | העפליכע בעדינונג |

באמערקונג: אין מיין אנשטאלט ווערען געפיהרט רעליגיעזע יודען לויט זייער פערלאנג און צופרידענהייט

פרייטאג ווערט געבעטען צו קומען פריהער

וו. פאגעלמאַן

אכטונג ראדאַמער סוחרים!

מיר מאכען אייך אויפמערקזאַם, אז זוי ווי יעדעס יאָהר קויפט אויס

דער סוחרים - פעראיין האַנדעלס - פּאַטענטען

פאר גאַנץ קליינע אָפּצאָהלונגען.

סוחרים-פעראיין אין ראדאָם.

בעקאַנטמאַכונג

די געזעלשאַפט „לינת-הצדק" מאַכט בעקאַנט, דאָס ביי דער ציהונג פון דער פאנטען-לאָטעריע, וואָס איז פאָרגעקומען דעם 4-טען טאָג חנוכה האָבען געוואונען די צוויי זילבערנע קאָמפּלעטען, א גאָלדען זייגערעל און דעם זילבערנעם פּאַרטאַבאַק פאָלגענדע נומערן: 789, 1275, 530, 648, 1346.

די געווינערס ברויכען זיך מעלדען מיט די בילעטען אין לאָקאַל פון „לינת-הצדק" אין פערלויף פון 30 טעג, ד, ה, ביז'ן 8 יאנואר. שפּעטער גהעען די זאַכען איבער צום אייגענטום פון לינת-הצדק.

אכטונג!

אין צוזאַמענהאַנג מיט די ערהאַלטענע צירקולאַרן פון צענטראַלען פערבאַנד וועגען פּאַטענטען

ווערען געבעטען די מיטגלידער אין זייער אייגענעם אינטערעס צו קומען וועגען גענויע אינפאָרמאַציעס אום אויסמיידען שוועריגקייטען.

יודישער האַנדווערקער-קלוב אין ראדאָם.

Biuro Próśb,
Odwołań i windykacji p. f. **REKORD**

RADOM, ul. Rwańska Nr. 21 1 p.

załatwia następujące sprawy:

Podania, skargi i opozycje do sądów, do władz administracyjnych, wojskowych i do wszystkich urzędów państwowych i komunalnych,
Odwołania do urzędów i izb skarbowych, wszelkiego rodzaju umowy i kontrakty, patenty, jak również sprawy paszportowe;
Windykację należności otwartych i za protestowanych weksli zarówno miejscowe, jak i z całej Polski.
Korespondencję handlową w języku polskim i w obcych językach.

Zakłada buchalterję i sporządza bilanse.

Przepisuje na maszynach wszelkie dokumenty.

Kino Dźwięk. „CZARY"

— געהט דאָס בילד —

RANGO

און א רייהע הערליכע קלאַנג דראַמעקעס

Kino „CORSO" Teatr

ס'ווערט דעמאָנסטרירט דאָס בילד

Ulubienica Floty

Na Scenie

10.000 *Złotych nagrody*

Redaktor Ch. M. Herc

OGŁOSZENIE.

Zarząd Okręgowego Związku Kupców w Kielcach podaje niniejszem do wiadomości członków, że w **niedzielę**, dn. **3 stycznia 1932 r.** o godzinie 6 wieczór, w lokalu Związku odbędzie się

Ogólne Zebranie członków Związku

z następującym porządkiem obrad:

1) Zagajenie i wybór przewodniczącego zebrania,
2) Odczytanie protokułu z poprzedniego Ogólnego Zebrania
3) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej
4) Uchwalenie budżetu Związku,
5) Wybór Władz Związku, Komisji Rewizyjnej i Sądu Rozjem.
6) Wolne Wnioski.

Członkowie Związku otrzymają imienne zaproszenia, które zastępują karty wstępu.
Uprasza się o liczne i punktualne przybycie.

Zarząd Okręgowego Związku Kupców
w Kielcach.

בעקאַנטמאַכונג.

די פערוואלטונג פון קרייז-סוחרים-פעראיין אין קעלץ מאכט בעקאַנט זיינע מיטגלידער, אַז זונטאג דעם 3-טן סטיציען 1932 יאָהר אוייגער 6 אווענד, וועט אין לאָקאַל פון זעלבען פעראיין פאָרקומען

א אלגעמיינע פערזאַמלונג פון די מיטגלידער

מיט פאָלגענדען טאָג-אָרדנונג:

1) ערעפנונג און וועהלען א פּאָרזיצענדען פון דער פערזאַמלונג
2) פאָרליינען דעם פּראָטאָקאָל פון דער פריהערדיגער פערזאַמלונג
3) בעריכט פון דער פערוואלטונג און רעוויזיאָנ'ס-קאָמיסיע 4) אָננעמען דעם בודזשעט פון פעראיין 5) וועהלען א פעראיין-לייטונג רעוויזיאָנס קאָמיסיע און שיעד'ס-געריכט 6) פרייע פאָרשלאַגען.

די מיטגלידער פון פעראיין דערהאלטען נאָמענטליכע איינלאדונגען, וועלכע פערטרעטען די איינטריט'ס-קאַרטען.

ס'ווערט געבעטען צו קומען מאַסענווייז און פּינקטליך.

די פערוואלטונג פון קרייז-סוחרים-פעראיין אין קעלץ.

בעקאַנטמאַכונג.

דער סוחרים-פעראיין מאַכט בעקאַנט אז דעם 27 ד. ח. קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל לובלינער 18 אום 7 אז.

א יערליכע אלגעמיינע פערזאַמלונג

מיט פאָלגענדער טאָגעס אָרדנונג:

1) ערעפנונג
2) וועהלען א פּאָרזיצענדען אויף דער פערזאַמלונג,
3) בעריכט פון פערוואַלטונג
4) קאַסע בעריכט
5) בעשטימען א בודזשעט פאר'ן יאָר 1932
6) וועהלען פערוואַלטונג'ס-מיטגלידער און 3 פערטרעטער
7) וועהלען 4 פערוואַלטונג'ס-מיטגלידער און 3 פערטרעטער
8) וועהלען 4 מיטגלידער פאר'ן שידס-געריכט
9) וועהלען 3 מיטגלידער פאר דער רעוויזיאָנס-קאָמיסיע און 2 מיטגלידער
10) פרייע פאָרשלאַגען

Druk Wyd. „Radomer-Kielcer Leben, Radom, Szwarlikowska 20